

LLUÍS Benejam Col·leccionista de cartells i programes de cinema

Amb una tasca molt semblant a la d'un detectiu, cercant a les golfes de cinemes tancats, a mercats, intercanviant a través d'Internet,... el figuerenc Lluís Benejam ha aconseguit una impressionant col·lecció de cartells i programes de mà de cinema: 17.000 cartells i 15.000 programes de mà. Recentment ha exposat cartells de pel·lícules guardonades amb l'Òscar a Capmany, a l'Alt Empordà.

“Col·leccionar és crear memòria”

TEXT: MOISÈS DE PABLO FOTOGRAFIA: CONXI MOLONS

“
El cartell es mantindrà. El programa ha desaparegut. La cartellera també. La guia publicitària suposo que desapareixerà. El pòster petit es mantindrà, però hi haurà els muntatges de les entrades dels cinemes. Allò de cartró que és preciós. I va a les escombraries. I té molt bon muntatge. El cartell és mantindrà. Fins que en una diapositiva es pugui projectar la imatge en una pantalla.
”

Lluís Benejam (Figueres, 1954) va començar la seva col·lecció com un passatemp compatible amb la impremta on treballava. Amb els anys, s'ha convertit en una mena de guardià de la cultura. Conserva un llegat que, en molts casos, ha desaparegut. Entrem en el món del col·leccionisme.

Què s'ha pogut veure a la seva exposició de cartells a Capmany? A l'exposició que he fet, de cartells de cinema de 1935 a 2006, es pot veure com entre el 1935 i el 1970, aproximadament, hi havia un sistema de cartellisme que ara només és *photoshop*. És mecànic. Abans veies la mà de l'artista. Suposo que tot és una qüestió de diners. Les distribuïdores tenien els seus dibuixants. La gent dels murals de Barcelona estaven a sou. Però és clar, això s'ha acabat. Cap als anys 80, els americans veuen que els productes de les pel·lícules són un mercat. A les botigues de pòsters ja no saps si els pòsters són per vendre o per la pel·lícula.

Són coneguts els cartellistes espanyols? Sí. Gent com en Mac, en Soligó. Aquests dos es coneixen bastant. Actualment hi ha el cartellista Óscar Mariné, de les pel·lícules d'Almodóvar i Àlex de la Iglesia.

Què li va atreure dels cartells, perquè suposo que devia treballar en un entorn relacionat amb la impremta. (S'ho pensa) Vaig començar a treballar en una impremta. Que era allà on es reimprimia el programa de mà. Això és el que t'arriba. En aquella època els programes de mà es donaven a tots els cines de Figueres i allò tu ho guardaves. Als anys 70 es va deixar de donar el programa. Hi havia molta gent que guardava caps plenes de programes. Aquesta gent, quan es canviava de casa, els llençaven o els donaven.

No tenien consciència que fos valuós? No. Jo vaig tenir la sort que hi havia gent gran que tenia programes d'abans de la Guerra Civil i em van donar força material. I em va servir per tenir una col·lecció important de programes de cine. I què va passar? Vaig obrir l'empresa i durant 10-12 anys vaig tenir la col·lecció aturada. Fins que un dia la vaig començar a triar. Devia ser un any o dos abans del centenari del cinema. I en el centenari vaig fer una exposició a Belles Arts de Sabadell. I vaig necessitar trobar molt de material.

Però ja en devia tenir molt, no? Sobretot programes de mà. I algun cartell petit. La col·lecció era només de programes. Però al voler muntar la col·lecció dedicada als Òscar, em quedaven molts buits. Vaig començar a buscar cartells recents als cinemes de Figueres. I em van deixar pujar a les golfes. Allà vaig descobrir la quantitat de material emmagatzemat. Abans, els cinemes guardaven els materials. Hi havia pel·lícules que es tornaven a fer i es guardaven els cartells. Per norma ho guardaven. Ara no, les multisales tenen un espai molt reduït i ho llenquen tot. Vaig dir a un propietari que què en feien, i li vaig demanar si m'ho podia emportar. I a partir d'aquí vaig veure que tancaven molts cines.

De Tossa, de Blanes, de Girona, de Banyoles... I tots em van donar material que tenien en golfes. Se'ls feia malbé. La meua idea era centrar-me en els Òscar.

Per tenir un nucli fort sobre un tema. Sí. Va ser llavors quan vaig aprofitar per fer molts intercanvis amb gent de França, de Sud-amèrica, d'Estats Units.

Em va comentar que es fa sobretot per Internet. Internet és una porta oberta. Abans es feia per cartes i paquets.

Hi ha pàgines de col·leccionistes? No. Tens l'adreça i li envies llistats. I si vol, li envies la imatge.

Té gent de molt lluny? De Montevideo, Lino Lakes d'Estats Units i París.

I a un senyor de l'Uruguai, què li interessa dels cartells d'aquí? Li interessa el cartell espanyol. Els cartells d'allà són diferents dels d'aquí. Tinc un senyor dels Estats Units que li interessa tot allò relacionat amb ciència-ficció. De tot el món. Ell busca coses. I jo quan li trobo una cosa d'Europa, li faig saber. Al francès li envio llistes i ell tria.

També hi ha un mercat econòmic del car-

tell, però vostès canvien. Jo no he fet mai negoci amb un cartell que m'han donat. La meua idea és l'intercanvi. Se n'han de comprar. I he aconseguit peces bones amb peces meves. A l'Institut Jean Vigo fem intercanvis de manera brutal. En dos anys ens hem intercanviat 4.000 cartells, entre tots dos. A tots dos ens interessa. Què vol dir? Que hi ha gent que intercanvia. Després vaig començar a buscar cartells de pel·lícules poc conegudes. I vaig començar a fer un arxiu cinematogràfic. Aquest és un llistat de pel·lícules per ordre alfabètic (m'ensenya el seu arxiu, un llibre gruixut d'uns 5 centímetres). I aquí trobo si tinc la guia, el programa, el cartell, les diapositives, el disc, el cedé, el devedé...

Deu tenir informació de milers de pel·lícules. Tinc relacionades, des del 1926 fins ara, unes 31.000 pel·lícules estrenades a Espanya. Poden ser més perquè no hi són els curtsmetratges. D'elles, tinc informació d'unes 21.000.

Té més del 60% de tot. Déu n'hi do! En vermell tinc les guies. En verd és el programa. Hi ha cartelleres, diapositives... Tinc el pòster, d'on sigui. El francès té tres mides. També si és de vídeo, que és diferent al del cinema. Ara hi ha pel·lícules que van directament al vídeo. Hi ha tanta oferta que els

CARTELLS DELS ÒSCAR, A CAPMANY. La localitat altempordanesa de Capmany ha tingut el privilegi, fins diumenge passat, dia 20 de maig, de gaudir de l'exposició de cartells de films que van merèixer un premi Òscar entre 1935 i 2006. Triats pel mateix col·leccionista Lluís Benejam. El primer film era *Rebelión a bordo*, del 1935, i el darrer, *Infiltrados*, del 2006. Poden veure alguns d'aquests cartells al reportatge, i també hi ha altres que formen part de la col·lecció de Benejam. El cartellisme de l'*Star System* aconseguia quotes artístiques importants. Una signatura pròpia de l'artista. Fins la situació actual, on dominen les arts mecàniques. En total, són 53 cartells, els que formen l'exposició. Hi ha informacions de pel·lícules no nominades. Sinopsis de cadascun dels films i plafons de notícies que van passar per situar la gent, com el dia de l'aparició dels Beatles, o el dia que va explotar la bomba atòmica.

cinemes no la poden absorbir. També diapositives de la mitja part, quan hi havia doble sessió. També diapositives que van a premsa, que us arriben a vosaltres. Si hi ha cedés o elepés. És l'única manera de tenir una col·lecció ordenada.

Hi ha molta gent a Catalunya que tingui tants cartells? Sí. Però és gent que no vol tenir massa contacte. Però a nivell d'allò que tinc, faig intercanvi amb un noi de Tarragona, que li agraden les coses de l'oest. Però que ho aplegui tot, com jo, no conec ningú. Ara, suposo que deu haver-hi gent amb molt més que jo.

Va començar al 1992. Sí. Ara, que ho tinguin catalogat... Porta molta feina.

Quants cartells i programes té? Tinc uns 17.000 cartells. I de programes s'havia dit que s'havien fet entre 19.000 i 20.000, i jo en dec tenir uns 15.000.

Amb l'inconvenient que cada any hi ha més pel·lícules. Sí. Però el meu catàleg l'actualitzo cada divendres veient les entrenes setmanals.

Hi ha alguna llacuna difícil d'omplir, com l'època de la Guerra Civil? Sí. És molt diffi-

cil. Aquí es paguen preus molt forts.

I una pel·lícula coneguda va més cotitzada? Sí. Els venedors tenen un concepte equivocat. Troben *Lo que el viento se llevó*. Ells veuen que en una subhasta s'han pagat 3.000 euros, però per un cartell dels anys 50. No per un cartell dels anys 80. Una cosa és l'original. I una altra les reposicions. Jo ho busco tot.

Així que d'una pel·lícula té 4 o 5 cartells. Sí. O set.

Continua fent la col·lecció dels Òscar? Sí. Per l'exposició de Capmany em van regalar un fulletó del Windsor de *Lo que el viento se llevó*. A l'estrena s'havia d'anar amb vestit de gala, als anys 50. Als Òscar tant poden haver-hi cartells xinesos o vietnamites. Puc tenir cartells que potser no serveixen per res, o algú pot fer un estudi sobre un actor o director i li fa servei.

Guarda una sèrie de béns culturals que molta gent va llençar. Sí, es va llençar molt. Filmax mateix, quan va voler fer un llibre dels seus 50 anys, no tenia material. I allà coneixia una noia que em va donar material i li vaig deixar coses. Vas a un brocanter, i la gent diu: «Mira, això ho teníem a casa». I el cartell de cinema no es col·leccionava.

Es troben falsificacions de cartells? Més que falsificacions, són reimpressions. El programa sí que s'havia falsificat.

Hi ha cartells que li facin molta il·lusió? *Casablanca*, la primera edició. No la tindrè mai. Tinc molt clar que la col·lecció no ha de ressentir l'economia familiar. Et podries gastar milionades. S'han fet moltes col·leccions amb la butxaca. Però quina il·lusió té aquella persona?

Tenir-ho. Sí. Col·leccionar em permet relaxar-me. És un passatemps. Sempre dic: col·leccionar no és comprar o vendre. És crear memòria. Vaig conèixer un noi de València que venia murals, i vaig aconseguir fer intercanvis. Quan tens 17.000 cartells, 3 més o menys no són tan importants. Un cartell belga de *Lili* és preciós. És com una pintura.

El cartell té futur? El cartell és mantindrà. El programa ha desaparegut. La cartellera també. La guia publicitària suposo que desapareixerà. El pòster petit es mantindrà, però hi haurà els muntatges de les entrades dels cinemes. Allò de cartró que és preciós. I va a les escombraries. I té molt bon muntatge. El cartell es mantindrà. Fins que en una diapositiva es pugui projectar la imatge en una pantalla.

El rebost dels cinemes

El figuerenc Lluís Benejam mostra el seu arxiu-col·lecció

Xavier Romero
www.catalunya
postal.cat

Un dels més grans aficionats al cinema de les comarques gironines i alhora col·leccionista de tota mena de material al·lusiu al setè art, amb una llarga trajectòria, és el figuerenc Lluís Benejam, qui portat pel seu afany de superació i pel desig de continuar oferint-se a les persones interessades, ha dissenyat un web (www.lluisbenejam.com) impressionant, tant per la seva presentació, ben cinematogràfica per cert, com pel contingut.

L'arxiu-col·lecció de Benejam està a disposició de tots aquells aficionats i entitats que necessitin de la informació i imatges, i així ens comenta ell mateix el motiu de la seva creació: «A principi del 1990 varen començar a funcionar els multicines, alhora que molts cinemes antics anaven tancant per la impossibilitat de poder competir amb aquests nous nadius. Dins de les sales de cada cinema hi havia un món que desconeixia: El rebost dels cinemes. Eren habitacions plenes de cartells, guies, cartelleres, i amb el tancament de les sales tot aquest material desapareixia entre les runes. En veure la fi que li esperava a aquest material, em vaig proposar començar a fer un arxiu de cinema per poder salvaguardar-lo. Vaig visitar molts empresaris de cinema per explicar-los la meua idea de crear un arxiu i els estic agraït, ja que molts d'ells em van cedir el material que tenien guardat. Ac-

tualment a la col·lecció s'hi pot trobar informació impresa de més de 28.000 pel·lícules des del 1900 fins als nostres dies, la qual està a disposició de persones, entitats i institucions interessades a realitzar treballs sobre cinema».

Així, l'expert Benejam ofereix desinteressadament tants coneixements i objectes relacionats amb la seva afició, perquè tothom s'en pugui aprofitar, mentre que en pla didàctic explica amb detall les característiques de tots els vestants: cartell (gran full manuscrit o imprès que hom fixa en llocs públics per anunciar alguna cosa), fotocrom (full en què surt l'escena d'una pel·lícula i que es posaven al vestíbul del cinema), *pressbook* o guia publicitària (material de paper utilitzat per les distribuïdores per facilitar informació de les cintes), programa de mà (fins a mitjan anys 70 era habitual repartir-lo a la sortida dels cinemes per anunciar la següent programació, i també es lliurava domiciliàriament), diapositives publicitàries (sobre un negatiu en cel·luloide o vidre es dibuixaven els anuncis que després es passaven per pantalla),...

Un altre apartat que aquest col·leccionista ha cuidat amb molt d'interès és el de la història de les sales de la seva ciutat. Així, informa sobre els cinemes Juncaria, Las Vegas, Savoy, Parc, Edison, Teatre-Cine Jardí, amb les dates d'inauguració i tancament i altres dades curioses.

Ricard Aragó Turon

Casum la ma...». L'home no va tenir temps d'acabar la frase.

– Manel! Fes el favor, per l'amor de Déu. Ja saps què diu mossèn Aragó!

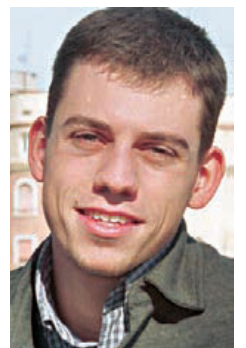
Ricard Aragó Turon va néixer a Santa Coloma de Farners el 1883 i de jove va ingressar al seminari de Girona, on va ser ordenat sacerdot. Ja durant els seus temps d'estudiant va començar a preocupar-se pel tema que li absorbiria totes les forces: aconseguir que la gent parlés amb correcció i no usés paraules grolleres. Per promoure aquest pensament, el 1908 va fundar la Lliga del Bon Mot i va començar una intensa activitat propagandística. Una de les primeres personalitats que de seguida es va sumar a la iniciativa va ser el poeta Joan Maragall, mitjançant un article que va significar l'impuls definitiu perquè la idea d'Aragó triomfés arreu del país.

El capellà de Santa Coloma va escriure infinitat d'articles i llibres per promoure un català lliure de males paraules i renecs. Sovint utilitzava el pseudònim «Ivon l'Escop» per fer-ho. Amb aquest nom va publicar, per exemple, *Quatre regles per parlar bé*, *El Bon Mot i els Propietaris Agricultors*, *La llengua catalana* i *La llengua de l'església*.

La Lliga del Bon Mot tenia la seva seu central a Barcelona, però la seva activitat es va escampar per tota la geografia catalana. A Girona, per exemple, Aragó va pronunciar nombroses conferències. Algunes a la Biblioteca Popular de la Dona, una entitat dedicada a l'educació femenina. Ivon l'Escop estava convençut que les dones podien pressionar els homes (pares, marits, fills) perquè deixessin de blasfemar. Si bé l'objectiu d'Aragó pot ser vist com a conservador, sempre va usar els sistemes de publicitat més moderns. Així, a part de les conferències, també organitzava activitats més lúdiques com ara festes infantils o concursos; i apostava per la comunicació gràfica imprimint cartells i fulls volants amb un rotund «NO RENE-GUEU» que actualment es poden trobar a llibreries de vell o a fires d'antiquaris.

La guerra civil va posar punt i final al projecte. Primer perquè durant el conflicte qualsevol element religiós era perseguit i segon perquè a partir de 1939, el franquisme va impedir promoure la llengua i la cultura catalanes. Això va fer que Ivon l'Escop passés a la història mentre Ricard Aragó escrivia algunes obres pietoses en castellà. Res a veure, però, amb la força dels textos que havien servit a la causa de la Lliga del Bon Mot.

Ricard Aragó Turon va morir el 1963, quan tenia vuitanta anys.

Xavier Carmaniu Mainadé
Historiador
i periodista